

Legeza Dénes István¹

A többes jogviszonyban létrehozott szerzői művek sorsa az élettudományok területén²

I. Bevezetés és alapvető fogalmak

Az élettudományok területén tevékenykedő kutatók gyakran sajátos helyzetben vannak. Egyrészt munkájuk során jellemzően szerzői műveket hoznak létre, mint például tudományos cikkek, szoftverek, gyűjteményes művek, vizuális tartalmak. Másrészt egyazon időpontban több hazai és külföldi intézménnyel is szerződéses jogviszonyban állhatnak. A munkaviszonyban létrehozott művek („szolgálati művek”) kérdésköre a polgári jog és a munkajog sajátos határmezsgyéjén helyezkedik el. A szabályozásra egyrészt a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: Szt.) és annak anyajogszabálya a Polgári törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.), másrészt a Munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény (a továbbiakban: Mt.) rendelkezései irányadók. A szerzői jog eleve olyan, mint egy kaleidoszkóp: ahány műtípuson keresztül szemléljük, annyszor más képpé állnak össze a szerzői jog egyes alkotóelemei. A szolgálati jelleg pedig az egészen csavar még egyet.

A tanulmány az alapfogalmakat követően ismerteti az Szt. szolgálati művek rendelkezéseit és bírói gyakorlatát, ideértve a munkajogi joggyakorlatot is. A második fejezet a szellemi tulajdonkezelési szabályzatok intézményét, mint a főszabálytól való eltérési lehetőséget mutatja be, a záró fejezet pedig a hallgatókra vonatkozó rendelkezéseket és megállapításokat tartalmaz.

Tekintettel arra, hogy jelen tanulmány egy igen szűk problémakört vizsgál, szükséges röviden néhány alapvető, a tanulmányban többször használt szerzői jogi fogalmat tisztázni.

A hazai szerzői jogra hatást gyakorló kontinentális *droit d’auteur* (szerzői jogi) felfogás szerint a szerzői jogi védelem a művet annak létrehozásától kezdve megilleti. Így főszabály szerint a védelem nincs sem az anyagi formában való rögzítéshez, sem a nyilvánosságra hozatalhoz, sem más formalitáshoz kötve. Ebben eltér az Egyesült Államok vagy az Egyesült Királyság szabályozása, ahol szükséges az anyagi formában történő rögzítés („*in any tangible medium of expression*”³.) A művet a ember szellemi alkotótevékenységére tekintettel egy korlátozott ideig tartó abszolút védelem illeti meg.

A szerzői jogok összessége a szerzőt illeti. A kontinentális szerzői jogi megközelítésben a szerző az, aki a művet létrehozza. Európában csak néhány országban (Egyesült Királyság, Hollandia) érvényesül az angolszász copyright (a többszörözési jogból kiinduló) felfogás, amely a szerzői jogokat vagy eleve a megrendelőnél-megbízónál-munkáltatónál keletkezteti, vagy azt a szerzői jogok első tulajdonosához (*first owner of the copyright*⁴) rendeli.

A szerzői jog két nagy részből áll: a vagyoni jogokból és a személyhez fűződő jogokból. A vagyoni jogokat szokás felhasználási módoknak is nevezni, így e két fogalmat szinonimaként használom. Míg a vagyoni jogosultság a kezdetektől fogva a szerzői jog tartalma volt, addig a szerző személyéhez fűződő jogainak nemzetközi elismerése csak az 1920-as években jelent meg. Ez utóbbi jogok elismerése a copyright felfogást képviselő

¹ Legeza Dénes PhD, a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala, főosztályvezető, SZTE ÁJTK óraadó.

² EFOP-3.6.1-16-2016-00008 Intelligens élettudományi technológiák, módszertanok, alkalmazások fejlesztése és innovatív folyamatok, szolgáltatások kialakítása a szegedi tudásbázisra építve.

³ 17 U.S. Code § 102.

⁴ Copyright, Designs and Patents Act 1988 § 11

országokban, így elsősorban az Egyesült Államokban még ma is csak igen korlátos. Így a névfeltüntetés jogával szemben a mű nyilvánosságra hozatalának joga vagy az integritásvédelem (a mű egységéhez való jog) szinte csak a vizuális műveknél érvényesül.⁵ Ugyancsak jelentős eltérés az egyes szerzői jogi rezsimek között, hogy mennyiben engedik a szerzői jogok átruházását. A copyright rendszerekben a szerzői vagyoni jogok teljes mértékben forgalomképesek. Ezzel szemben a *droit d'auteur* országokban a monista (a személyhez fűződő és vagyoni jogokat egységben kezelő) és a dualista (a kétfajta jog egymástól különválasztható) felfogást különböztetjük meg. Előbbiben a vagyoni jogok is forgalomképtelenek, míg utóbbinál a vagyoni jogok forgalomképesek. Ennek a látszólag elméleti-dogmatikai kérdésnek igenis nagy szerepe van a gyakorlatban, amikor a szerző eltérő rezsimet alkalmazó munkáltatókkal szerződik.

Az egyszerűsítés kedvéért (szerzői) művek alatt értem a szomszédos jogi (előadóművész, filmelőállító, hangfelvétel-előállító, rádió- és televíziószervezet), vagy kapcsolódó jogi (*sui generis* adatbázis) teljesítményeket is, hiszen a rendelkezések többsége *mutatis mutandis* alkalmazható.

A tanulmány nem érint szabad felhasználási, jogérvényesítési, védelmi idő számítási kérdéseket. Terjedelmi korlátok miatt a tanulmány nem foglalkozik az Szjt. előtt létrejött szolgálati művekkel és azok jelenlegi felhasználásával, hasznosíthatóságával.⁶

II. A magyar szerzői jogi szabályozás és joggyakorlata

A hazai szerzői jogi szabályozás a 135 éves története során mindig a *droit d'auteur* megközelítést követte, azonban időszakonként változott a monista és a dualista felfogáshoz való viszonya. Az 1999. évi Szjt. egyfajta középutat választott az 1884. évi és 1921. évi Szjt.-k dualista felfogása és az 1969. évi Szjt. monista felfogása között. Az 1999. évi Szjt. a gyakorlati igényekhez igazodva célszerűen ötvözi e két felfogást,⁷ lehetővé téve a vagyoni jogok élők közötti átszállását (együttesen létrehozott mű, munkaviszonyban létrehozott mű), bizonyos esetekben átruházását is (szoftver, adatbázis, reklámozás céljára megrendelt mű, megfilmesítési szerződés). Ezekben az esetekben a jogátruházás következtében az új tulajdonos az adott művet nem csak felhasználni jogosult, hanem a felhasználás engedélyezésének kizárólagos jogát is megszerzi.⁸ E hat eseten felül sajátos, Szjt.-n kívüli jogviszonynak minősül a kutatási szerződés, amelyet a Ptk. szabályoz és amely a kutatók számára kötelező jogátruházást (engedélyezést) ír elő. A tanulmány a szolgálati és a kutatási jogviszonnyal foglalkozik részletesebben.

Az Szjt. 30. § (1)-(2) bekezdései szerint, ha a mű elkészítése a szerző munkaviszonyból folyó kötelessége, akkor eltérő megállapodás hiányában a mű átadásával a vagyoni jogokat a szerző jogutódjaként a munkáltató szerzi meg; e vagyoni jogok a munkáltató személyében bekövetkezett jogutódlás esetén átszállnak a munkáltató jogutódjára, azaz tovább ruházhatók. E rendelkezések azt jelentik, hogy ha a munkavállaló szerző a művet készre jelenti és átadja, akkor a személyhez fűződő jogok kivételével minden vagyoni jog a

⁵ Visual Artists Rights Act of 1990

⁶ Utóbbira lásd a következő tanulmányokat: Legeza, Dénes: Development of the Hungarian 'Work Made for Hire' Provisions. In Varga, Norbert – Frenkel, David A. (szerk.) New Studies in History and Law. Athens Institute for Education and Research, Athens, 2019. pp. 47-64.; Legeza Dénes: Rendelkezés a munkaviszonyban létrehozott művekkel: Változó szerzői jogi szabályok egy művészi életpálya során. In Cseporán Zsolt (szerk.) Az alkotás szabadsága és a szerzői jog metszéspontjai. MMA MMKI, Budapest, 2016. 93-106. o.; Legeza Dénes: Egy paragrafus margójára – adalékok a munkaviszonyban létrehozott művek szabályozásához. In *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle* 2014 (2) 107-124. o. (2014)

⁷ Ficsor Mihály: *Szerzői jogi törvény*. Viva Média Holding, Budapest, 1999. 52. o.

⁸ Faludi Gábor: Szerzői jog, iparjogvédelem és a Ptk. koncepciója. II. rész. In *Polgári jogi kodifikáció*. 3. o.

munkáltatóra átszáll. A munkáltató azonban korlátozással szerzi meg a vagyoni jogokat, bizonyos esetekben a szerzőnek fennmarad a díjazásra való igénye. Ez fennáll egyrészt akkor, ha a munkáltató a felhasználásra másnak engedélyt ad vagy a művel kapcsolatos vagyoni jogokat másra átruházza, másrészt egyes közös jogkezelésben érvényesített vagyoni jogok vagy díjigények esetében. Tehát „a munkaviszonyból folyó kötelességből alkotott művek esetén – a régi [1969. évi] Sztj. szabályozásától eltérően – nem egyszerűen felhasználási jogot nyer a munkáltató, hanem az összes vagyoni jogok tulajdonosává válik.”⁹

A részleges jogutódlás másik sajátossága, hogy a munkavállaló személyhez fűződő jogai látszólag fennmaradnak. Az Sztj. 30. § (5) bekezdése alapján a szolgálati mű átadása a nyilvánosságra hozatalhoz való hozzájárulásnak minősül, ezért egy a mű visszavonására irányuló szerzői nyilatkozat esetén a munkáltató köteles mellőzni a szerző nevének feltüntetését. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy a mű nyilvánosan elérhetővé válhat, de már elveszíti a kapcsolatát az eredeti szerzővel. A mű integritásvédelme sem marad érintetlen, ugyanis a munkáltató a munkaviszonyból eredő jogaival élve jogosult a művön változtatni. Ha e változtatással a szerző nem ért egyet, legfeljebb a névfeltüntetés mellőzésével élet.

A kutatók jellemzően közalkalmazottak vagy munkaviszonyban alkotnak, de az Sztj. a munkaviszonyban alkotott művekre vonatkozó speciális rendelkezéseket valamennyi szolgálati viszonyra alkalmazni rendeli.¹⁰ Lényeges, hogy megbízási jogviszony nem tekinthető szolgálati jogviszonynak.

II.1. A „munkaviszonyból folyó kötelesség” bírói értelmezése

Az Sztj. 30. § (1) bekezdése szerinti „munkaviszonyból folyó kötelesség” értelmezése túlmutat a szerzői jogi rendelkezéseken, azt az Mt. és a többi szolgálati jogviszonyt szabályozó jogszabály rendelkezéseivel együtt lehet vizsgálni. A normaszövegek mellett a fogalom értelmezését segítheti a konkrét munkaszerződés (kinevezési okmány), a munkaköri leírás (a kormánytisztviselőknél például álláshelyen ellátandó feladatok meghatározása), esetlegesen fennálló kollektív szerződés, munkáltatói utasítás, belső szabályzatok (foglalkoztatási követelményrendszer, vagy lásd később a szellemi tulajdon-kezelési szabályzatról szóló részt) vizsgálata és a (munkaügyi) bírói gyakorlat elemzése.

A mindössze egy paragrafus rendelkezéseit a jogtudomány részletesen vizsgálta az elmúlt évtizedben. A jogesetek a munkakört és a munkáltató utasítási jogkör terjedelmét, a megfelelő díjazás kérdését és a munkavállaló-szerző személyhez fűződő jogait érintették. A következőkben a munkakörrel és a munkáltató utasítási jogkör terjedelmével kapcsolatos ítéleteket vizsgáljuk.¹¹

Egy rendezetlen helyzetű munkavállaló képe rajzolódik ki a következő esetben. Nem tartozott felperes munkakörébe szerzői művek létrehozása. A munkáltató később felperest saját eszközével fényképek készítésére kérte fel, amiért külön díjazást kapott. A munkaviszony megszűnését követően a felperes munkavállaló vitatta a fényképek szolgálati

⁹ SZJSZT-14/2008 Felhasználási engedély szerzése filmben felhasznált zeneműnek a filmmel együtt DVD-n való terjesztésére

http://www.sztnh.gov.hu/sites/default/files/SZJSZT_szakvelemenek_pdf/szjszt_szakv_2008_015.pdf

¹⁰ Sztj. 30. § (7) A munkaviszonyból folyó kötelesség teljesítéseképpen elkészített műre vonatkozó rendelkezéseket megfelelően alkalmazni kell, ha közszolgálati, kormányzati szolgálati vagy közalkalmazotti jogviszonyban, adó- és vámhatósági szolgálati jogviszonyban, rendvédelmi igazgatási szolgálati jogviszonyban vagy honvédelmi alkalmazotti jogviszonyban álló vagy szolgálati viszonyban foglalkoztatott személy, vagy munkaviszony jellegű jogviszony keretében foglalkoztatott szövetkezeti tag alkotta meg a művet.

¹¹ Részletesebben lásd: Legeza Dénes: A munkaviszonyban létrehozott művek joggyakorlata napjainkban. In *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle* 2016 (3) 100-128. o. <http://www.sztnh.gov.hu/sites/default/files/files/kiadv/szkv/szemle-2016-03/05-legezadenes.pdf>;

jellegét. Az elsőfokú bíróság munkaköri leírás hiányában nem tudta kétséget kizáróan megállapítani, hogy a felperes munkakörébe tartozott-e a fényképezés, a munkaviszonyból folyó kötelesség vizsgálata során kizárólag a munkakör elnevezéséből indult ki. A másodfokú bíróság a fényképezést munkaviszonyban létrehozott műveknek tekintette. A bíróság egyetértett az alperes széles munkáltatói utasításra hivatkozó érvelésével, hiszen a munkaszerződés kimondta, hogy a munkavállaló feladatait a belső szabályzatok, valamint a közvetlen felettese utasításai szerint köteles teljesíteni. A felek és a tanúk meghallgatása során kiderült, hogy a munkavállaló rendszeresen látott el hasonló jellegű feladatokat és korábban nem vitatta azok szolgálati jellegét.

Az Ítélet tábla iránymutatása szerint „az olyan esetben, ha a munkáltató a munkaköri kötelességen kívül külön megbízást ad saját munkavállalójának, az összes körülmények alapos megítélésével kell eldönteni azt, hogy a mű létrehozása munkaviszonyból folyó kötelezettség keretében történt-e.”¹² A munkaköri kötelezettség ténykérdés, a kifizetés módját nem lehet jogátszállást kizáró megállapodásnak tekinteni;¹³ az ilyen vitatható helyzetek elkerülését szolgálja az Szjt. 30. § (6) bekezdés szerinti írásbeliség követelménye.¹⁴

Egy szegedi egyetemi esetben hozott jogerős ítéletből megismerhetjük azokat a szempontokat, amelyet a bíróság elfogadhatónak tart az elmaradt munkaköri leírás munkáltatói utasítással történő pótlására.¹⁵ A peres felek között 2009. szeptember 1-jén közalkalmazotti jogviszony jött létre, amely a felperes munkakörét ügyvivő-szakértőként jelölte meg. A határozott idejű kinevezése „A kollégium történetének feldolgozása, megírása idejére”, illetve egy évre szólt. Külön munkaköri leírás vagy írásbeli utasítás nem készült. A vita a jogviszony fennállta alatt készült mű szolgálati jellege volt. Alperesi munkáltató állítása szerint megszerezte a felperes által létrehozott művek szerzői vagyoni jogait. Ennek bizonyítékaul előadta, hogy a biztosította a munkavégzéshez szükséges speciális eszközöket (diktafon) és a kötetlen munkaidőt. Utalt arra is, hogy intézménye saját szellemi tulajdon-kezelési szabállyal rendelkezik, amelynek értelmében „*valamennyi – az egyetemmel közalkalmazotti jogviszonyban álló személy által folytatott tevékenység során létrehozott szerzői mű, amely a törvény erejénél fogva szerzői jogi védelem alatt áll, és amely az egyetemi kutatómunka eredménye – az egyetemet illeti.*”¹⁶

A Szegedi Ítélet tábla az elsőfokú bíróság felperes keresetét elutasító ítéletét helyben hagyta, továbbá a fellebbezés kapcsán kiemelte – lévén a felperes közalkalmazotti jogviszonyból folyó kötelessége a kollégium történetének megírása volt –, hogy írásbeli dokumentum és szóbeli utasítás hiányában „*a munkáltató alkotói szabadságot biztosított a felperes számára, hogy milyen módon tesz eleget a kinevezési okiratban foglaltaknak.*”¹⁷

Az Ítélet tábla bizonyítékként értékelte a felperes által írt e-maileket, melyben az alperes maga említi feladati közt az interjúk készítését, valamint perdöntő jelentőséget tulajdonított a „Tartalomjegyzék” megnevezésű iratnak. A tanúvallomásból kitűnt, hogy „*a tartalomjegyzék átadására azt követően került sor, hogy a tanú többször sürgette a felperest a kollégium történetéről szóló mű átadására. Mindezt az ítélet tábla úgy értékelte, a tartalomjegyzék átadásával a felperes azt kívánta jelezni munkáltatójának, elképzelése szerint miként fogja felépíteni a megírni vállalt művet, s miután a tartalomjegyzéket, mint a mű egyfajta vázlatát az alperes nem kifogásolta, azt elfogadta, a felek lényegében ily módon*

¹² Fővárosi Ítélet tábla 8.Pf.20.479/2008/6. 9. o.

¹³ Gyertyánfy Péter: A szerzői jog bírói gyakorlata 2006-tól: a jogok keletkezése, forgalmuk; a személyhez fűződő jogok. In *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*. 2013. (3) 80. o.

¹⁴ Szjt. 30. (6) A szerző munkaviszonyból folyó kötelessége teljesítéséeként megalkotott művel kapcsolatos jognyilatkozatokat írásba kell foglalni.

¹⁵ Szegedi Ítélet tábla Pf.II.20.277/2015/6.

¹⁶ Szegedi Ítélet tábla Pf.II.20.277/2015/6. 2. o.

¹⁷ Szegedi Ítélet tábla Pf.II.20.277/2015/6. 5. o.

*konkretizálták a felperes közalkalmazotti jogviszony keretében elvégzendő feladatát.*¹⁸ Mindezek alapján a Szegedi Ítéltábla megállapította, hogy az interjúk, mint szerzői művek közalkalmazotti jogviszonyból folyó köteleesség teljesítéseként jöttek létre és azok átadásával a vagyoni jogokat az alperes egyetem megszerezte.

Az élettudományi kutatások során számtalan olyan élethelyzettel találkozni, amikor a kutatók folyamatosan adatokat állítanak elő, azokat valamilyen módszer szerint adatbázisba rendezik, és csak idővel áll elő akkora mennyiségű adat, amelyből már lehet érdemi eredményeket, következtetéseket levonni vagy mintázatokat megfigyelni. Az adatbázis építésén különböző jogviszonyban álló személyek vehetnek részt, és az adatbázishoz való hozzájárulásuk mértéke is eltérő lehet. Az egyes adatoknak önmagukban nincs jelentősebb értéke, szerzői jogilag nem is védhetők, de egy nagyobb tömeg esetében már értelmezhető eredmények nyerhetők ki az adatbázisból és mint egész jelentős vagyoni értékkel bírhat. Ehhez hasonló helyzettel foglalkozott a Szerzői Jogi Szakértő Testület az egyik szakvéleményében.¹⁹ Közzolgálati jogviszonyban foglalkoztatott köztisztviselő munkaidőben és a munkáltató eszközeivel, de munkaköri feladatkörén kívül, illetve a munkáltató erre vonatkozó utasítása nélkül, önkéntesen vezetett nyilvántartást (adatbázist) hozott létre. Az adott megbízónál különböző célból vezetnek nyilvántartásokat. Vannak munkáltatói utasítás nélkül vezetett nyilvántartások, jogszabályban rögzített feladaton alapuló nyilvántartások, belső szabályzatban rögzített feladaton alapuló nyilvántartások és (részben) munkaköri leírásban rögzített feladaton alapuló adatbázisok. Az SZJSZT-hez intézett kérdés ez utóbbi adatbázisokkal összefüggésben érkezett és arra irányult, hogy állhat-e egy ilyen nyilvántartás szerzői jogi védelem alatt, és amennyiben igen, ki tekinthető szerzőnek, illetve a vagyoni jogok jogosultjának. Az SZJSZT eljáró tanácsa egyrészt megállapította, hogy az ilyen típusú nyilvántartás/adatbázis állhat szerzői jogi védelem alatt, másrészt meghatározta, hogy mely esetekben kit illet a szerzőség és a vagyoni jogok. Ha a gyűjteményes mű szerkesztői meghatározhatók, akkor ők tekinthetők szerzőknek; amennyiben egyenként nem határozhatók meg a szerkesztők, akkor a nyilvántartás együttesen létrehozott műnek minősülhet,²⁰ és így a vagyoni jogok jogosultja a megbízó lesz. Az eljáró tanács úgy találta, hogy a nem együttesen létrehozott gyűjteményes művek esetén van relevanciája a munkáltatói utasítás létének, a munkáltató ugyanis csak az utasítást követően – tehát amikortól a munkaköri feladat részévé válik – szerezheti meg a mű vagyoni jogait. A szerzői jogok mellett fennálló *sui generis* adatbázis védelem eredeti jogosultja mindenképp a megbízó.²¹

II.2. A munkakör terjedelme a magyar munkajogi joggyakorlatban

A korábban elemzett szerzői jogi esetek mindegyike alapvető munkajogi kérdésekre hívták fel a figyelmet. Egy mű szolgálativá minősítésénél mennyiben irányadó a munkakör megnevezése, a munkaköri leírás léte, tartalma vagy éppen hiánya. Felelős-e a munkavállaló a munkaköri leírás hiányáért; a munkáltatói utasítás módosíthatja-e a munkakört és ezáltal a munkaszerződést; befolyásolja-e a mindenre kiterjedő munkaköri leírás és munkáltatói utasítás a szerzői alkotás létrejöttét, vagy ellenkezőleg, az alkotói szabadság biztosítása kétségbe vonja a mű szolgálati jellegét?

A munkajogi ítélkezési gyakorlat szerint a munkakör lényegében egy gyűjtőfogalom, amely

¹⁸ Szegedi Ítéltábla Pf.II.20.277/2015/6. 5. o.

¹⁹ SZJSZT – 18/2013 Köztisztviselő által vezetett nyilvántartások/adatbázisok jogi védelme http://www.szjnh.gov.hu/sites/default/files/SZJSZT_szakvelemenyek_pdf/szjszt_szakv_2013_18.pdf

²⁰ Fontos megjegyezni, hogy az „együttesen létrehozott mű” önálló fogalom a szerzői jogban, ez nem azonos a közösen létrehozott művekkel. Szjt. 6. §

²¹ SZJSZT – 18/2013 19. oldal

mindazon tevékenységeket magába foglalja, amelyeket a munkavállaló végezni köteles, és a munkáltató jogosult ezen belül a konkrét feladatok meghatározására.²² A munkakör megnevezése történhet foglalkozásra utalással, amely további jellemző munkakörré bontható, de lehet jogszabályban meghatározott vagy a munkáltatónál szokásos mód is. Azonban az elnevezés nem lehet túl általános.

A Kúria álláspontja szerint a munkaköri elnevezésből ki kell tűnnie a munkavállaló által elvégzendő munkák körének és jellegének. Ez különösen igaz akkor, ha nincs munkaköri leírás.²³ A munkavállaló munkakörének meghatározása nem jogszerű, ha olyan mértékben általános, hogy abból az elvégzendő munkák köre és jellege nem állapítható meg.²⁴ A munkavállaló feladatait gyakran a szerződés mellékletét képező munkaköri leírás tartalmazza részletesen, a munkakörről szóló tájékoztatás írásba foglalása a munkáltató feladata. A munkaköri leírás a munkakör keretei között határozhatja meg a munkavállaló tényleges feladatkörét, amelyet a munkaszerződés sérelme nélkül egyoldalúan módosíthat a munkáltató.²⁵

Mivel a munkakör a munkaszerződés lényegi eleme,²⁶ ezért elsősorban a munkáltató köteles a munkaszerződés írásba foglalására, de az együttműködési kötelezettsége révén a munkavállaló is kezdeményezheti a munkakörének pontosítását. Az írásba foglalás elmulasztása miatt a munkaszerződés érvénytelenségére csak a munkavállaló – a munkába lépést követő harminc napon belül – hivatkozhat.²⁷

Problémaként merülhet fel az is, hogy a lényegében korlátlan munkáltatói utasítási jogkör kiterjedhet-e a munkakör, s ezáltal a munkaviszony egyoldalú módosítására.²⁸ Egy adott esetben az elsőfokú bíróság megállapította, hogy mivel a felperes a kiegészítő feladatkört közel egy éven keresztül és lényegében a munkaidejének 20-40%-ban végezte, a felek szóbeli megállapodása alapján a felperes munkaköre módosult. A Legfelsőbb Bíróság a felülvizsgálati eljárás során megállapította, hogy ha a munkavállaló szóbeli beleegyezés alapján a munkakörbe tartozó feladatokon kívül jelentékeny mértékben és huzamos időn keresztül más munkaköri feladatot is ellát, nem munkaszerződéstől eltérő foglalkoztatás, hanem munkaszerződés-módosítás történik. Ennek ellenkezőjét a munkáltatónak kell bizonyítania. Mivel a felmondás a felperes kiegészítő munkakörére nem terjedt ki, és ezáltal a felperessel közölt rendes felmondás nem volt okszerű, a bíróság az alperest jogellenes felmondás miatt marasztalta.

Az ügy egyik tanulsága a munkavállaló-szerzők számára az, hogy ha az eredeti nem alkotói munkakör mellett a munkáltató más, alkotói munkakörbe tartozó feladat végzésére utasítja (fényképezés), amely nem minősül sem helyettesítésnek, sem munkaszerződéstől eltérő foglalkoztatásnak, és ezt a munkavállaló nem vitatja, akkor megállapítható a munkaszerződés módosítása, s az így létrejövő alkotások a jövőben (időkorlát nélkül) munkaviszonyban létrehozott műveknek tekinthetők. A másik tanulság az, hogy ha a munkaszerződés szerinti munkakörré hivatkozva a munkáltató felmond, eredményesen perelhető jogellenes felmondás miatt, ha a felmondás indokolásában nem tér ki valamennyi ellátott munkakörré.

A hivatkozott szerzői jogi esetekben a bíróságok a munkakörbe tartozó feladatok konkretizálására, értelmezésére vagy éppen kiszélesítésére többfajta bizonyítékot elfogadtak. Ilyennek tekinthető a munkavállaló szóbeli vagy írásbeli közlése a munkatársakkal, illetve a

---

²² BH1998. 52

²³ BH2015. 78 [42.]

²⁴ BH2015. 78 I.

²⁵ BH2001. 196

²⁶ Mt. 45.§ (1) bekezdés

²⁷ Mt. 44. §

²⁸ BH2009. 306

munkáltatói jogkör gyakorlójával (e-mail, levelezés); „büszkélkedés” a feladattal harmadik személyeknek; részvétel a közös alkotói folyamatban (anyagok munkatársak által történő lektorálása és szerkesztése); a feladathoz kapcsolódó tárgyi feltételek biztosítása (diktafon vásárlása, interjúkészítés a munkáltató székhelyén, határozatok tárgyszavas rendelkezésre bocsátása, vizuális és kutatási anyag tárolása a dolgozósobában); az elkészítendő mű vázlatának, tartalomjegyzékének bemutatása. Mindezen körülmények alapos megítélésével lehet eldönteni az alkotás szolgálati jellegét.

III. Az egyetemi oktatók és tudományos kutatók helyzete

Az egyetemen oktatási és kutatási tevékenységet, ami leginkább eredményezhet szerzői műveket, elsősorban oktatók (tanárok) és tudományos kutatók végezhetnek.²⁹ Az Ftv. szerint az egyetemi oktatók a hallgatók felkészítését szolgáló előadás, szeminárium, gyakorlat, konzultáció megtartása mellett munkaidejük legalább 20 %-ában tudományos kutatást folytatnak.³⁰ Ezzel szemben a tudományos kutatói munkakörben foglalkoztatottak főtevékenysége a kutatás (a teljes munkaidejének legalább 80 %-át a felsőoktatási intézmény tudományos tevékenységének ellátására fordítja) és csak kiegészítő jelleggel vesz részt az egyetem oktatással összefüggő tevékenységében.³¹ E törvényi meghatározás viszonylag tág mozgásteret enged az oktatók és kutatók részére, és lényegében nem is következik a munkaköri megnevezésből az, hogy a kutatás valamilyen szerzői műben (előadás, prezentáció, publikáció) öltön testet. Például a Szegedi Tudományegyetem belső szabályzatban, a foglalkoztatási követelményrendszerben ír elő az egyetemi oktatók és tudományos kutatók számára konferenciaelőadási és publikációs kötelezettséget („kutatási eredményeit folyamatosan vagy rendszeresen publikálja”³²).

Ha az Ftv.-t és a foglalkoztatási követelményrendszert összeolvassuk, még mindig bizonytalanságban lehetünk, hiszen konkrét tanulmány megírása, adatbázis szerkesztése, gyűjteményes mű (konferenciakötet) elkészítése vagy szoftverfejlesztés nem olvasható ki belőlük, csak annyi, hogy az oktató kutatónak kell szerzői műveket létrehoznia. Ezért, ha a kutatónak kétségei vannak és nem egyértelmű számára, hogy mire terjed ki az „oktatói munkaköre”³³, illetve a közalkalmazotti jogviszonyából folyó kötelessége, a munkavállalói együttműködési kötelezettség alapján kezdeményezheti annak tisztázását.

A felsőoktatási intézményekben elfogadott módja a munkatársak díjazásának az úgynevezett

---

²⁹ A nemzeti felsőoktatásról szóló 2011. évi CCIV. törvény (a továbbiakban: Ftv.) 24. § (1) A felsőoktatási intézményben az oktatással összefüggő feladatokat oktatói és tanári munkakörökben foglalkoztatottak látják el. Az önálló kutatói feladatok ellátására tudományos kutatói munkakör létesíthető.

³⁰ Ftv. 26. § (1) Az oktató a heti teljes munkaidejéből - két egymást követő tanulmányi félév átlagában - egyetemi vagy főiskolai tanári munkakörben legalább heti nyolc, docensi munkakörben legalább heti tíz, adjunktus, tanársegéd és mesteroktató munkakörben legalább heti tizenkét órát köteles a hallgatók felkészítését szolgáló előadás, szeminárium, gyakorlat, konzultáció megtartására (a továbbiakban: tanításra fordított idő) fordítani. Az oktató munkaideje legalább húsz százalékában tudományos kutatást - a művészet, művészetközvetítés és sporttudomány képzési területen művészeti vagy sportszakmai tevékenységet - folytat, továbbá a hallgatókkal való foglalkozással, tudományos kutatással le nem kötött munkaidőben - munkaköri feladatként - a munkáltató rendelkezései szerint ellátja mindazokat a feladatokat, amelyek összefüggnek a felsőoktatási intézmény működésével és igénylik az oktató szakértelmét. (...)

³¹ Ftv. 33. § (1)

³² Valamennyi tudományos kutatói munkakörben történő folyamatos alkalmazásnak a követelménye. A Szegedi Tudományegyetem Szervezeti és Működési Szabályzat – foglalkoztatási követelményrendszere. Szeged, 2019. június 24. SZ-10/2018/2019.

³³ Ftv. 25. § (1) Az oktatói feladat - a (3) bekezdésben meghatározott kivétellel - oktatói munkakörben látható el, költségvetési szervként működő felsőoktatási intézményben az oktatói munkakörre létesített közalkalmazotti jogviszonyban, más felsőoktatási intézményben pedig az oktatói munkakörre létesített munkaviszonyban. Az oktatói munkakörben való foglalkoztatáshoz legalább mesterfokozat szükséges.

*keresetkiegészítési szerződések.*³⁴ Ezek esetében a munkáltató megbízza az amúgy vele közalkalmazotti (munka) jogviszonyban álló személyt azzal, hogy a közalkalmazott munkakörébe nem tartozó többletfeladatokat lásson el. A többletmunka lehet oktatás, oktatásszervezés, kutatás, tanulmányírás, stb. Ha a többletfeladat eredménye szerzői mű, akkor a felek ezzel az írásbeli szerződéssel ismerik el az amúgy munkaviszonyból folyó kötelesség körébe nem tartozó mű szolgálati jellegét. Ezek a keresetkiegészítési szerződések azonban alkalmasak lehetnek arra is, hogy tovább árnyalják az oktató-kutató tényleges munkakörét, hiszen minden olyan típusú kutatási-publikálási tevékenység, amelyet jellemzően külön szerződéssel emelnek be a közalkalmazotti jogviszonyba, általános jelleggel nem tartozik a munkavállaló munkakörébe (pl. tankönyv írása, stb.). Az Ftv. egyedül a tudományos kutatók esetében korlátozza, hogy az egyetem további, munkaköri feladati körébe nem eső kutatási feladattal csak akkor bízhatja meg, ha a kutatás külső megbízás, megrendelés keretében valósul meg.³⁵

Természetesen állományon kívüli magánszemély kutatói, kutatási tevékenység végzésére kötött megbízási szerződésekre nem alkalmazhatók a szolgálati művekre irányadó jogutódlás, az egyetem szerzői művekre jogot csak felhasználási szerződés útján formálhat. Az Ftv. mellett a kormányzati szolgálati és a közalkalmazotti jogviszony között sajátos szabályozást eredményez a kormányzati igazgatásról szóló 2018. évi CXXV. törvény (a továbbiakban: Kit.) 2019. július 1-jétől hatályba lépett módosítása, amely egyelőre csak a Nemzeti Közszolgálati Egyetemet érinti. A munkáltatói jogkör gyakorlóját szabályozó paragrafus tárgyi hatálya kiegészül azzal a szabályozási élethelyzettel, hogy „a munkáltatói jogkör gyakorlója - a kormányzati igazgatási szerv, a kormánytisztviselő és a Nemzeti Közszolgálati Egyetem megállapodása alapján - álláshelyen ellátandó feladatként a Nemzeti Közszolgálati Egyetemen végzett oktatói, kutatói tevékenységet (a továbbiakban együtt: oktatási feladat) is meghatározhat.”³⁶ A megállapodásnak ki kell terjednie az oktatási feladatellátással összefüggő kérdésekről. A szabályozás specialitása abban rejlik, hogy az oktatási feladat ellátása a kormányzati szolgálati jogviszonyt, valamint a munkáltatói jogok gyakorlását nem érinti. Az, hogy az oktató-kormánytisztviselő továbbra is a kormányzati igazgatási szerv alkalmazásában áll és a munkáltatói jogkör gyakorlója sem változik, álláspontunk szerint kizárja a NKE jogszerzését, hacsak a háromoldalú megállapodásban kifejezetten nem rögzítik, hogy az oktatási-kutatási tevékenység során létrejött szerzői mű vagyoni jogait a munkáltató átruházza az NKE-re. E látszólag államtudományi-közszolgálati tárgyú probléma akkor jelentkezhet az élettudományok területén, amikor az NKE valamely, a fenti jogviszonnyal érintett oktatója részt vesz más egyetemekkel vagy intézetekkel közös oktatási-kutatási munkában.³⁷

III.1. Eltérő rendelkezés: a szellemi tulajdonkezelési szabályzat

Magyarországon először a kutatás-fejlesztésről és a technológiai innovációról szóló 2004. évi CXXXIV. törvény (a továbbiakban: régi Itv.) írta elő, hogy a kutatóhelynek

³⁴ Példának lásd: 15.8. Kereset – kiegészítés keretmegállapodás munkakörbe nem tartozó oktatási feladat elvégzésére. Elérhető <https://www.u-szeged.hu/munkatarsaknak/nyomtatvanyok/hr-kezikonyv-mellekletei>

³⁵ Ftv. 33. § (3) utolsó mondata

³⁶ Kit. 81. § (3a)-(3d) bekezdések

³⁷ Lásd Lehetőség Tudományos Diákköri együttműködés az SZTE és a Nemzeti Közszolgálati Egyetem (NKE) között. Az NKE élettudományi területen 2017-ben az MTA Magatartás-neurobiológiai Osztályával jegyzett közös tanulmányt. Az MTA kutatóhelyeinek 2017. évi tudományos eredményei. II. Élettudományok. Budapest, MTA, 2018. 80. https://mta.hu/data/dokumentumok/hatteranyagok/Az%20MTA%20Kutatohelyeinek%20eredmenyei/akademiai_kutatohelyek_beszamolaja_2017_II_kotet.pdf

minősülő költségvetési szervnek és közalapítványnak, valamint az államháztartás alrendszereihez kapcsolódó vagyonból létrehozott, kutatóhelynek minősülő közhasznú társaságoknak szellemitulajdon-kezelési szabályzattal kell rendelkezniük.³⁸ A jogalkotó azt szerette volna elérni, hogy többek között rögzítsék az adott kutatóhelyen létrehozott szellemi alkotások kezelésére és hasznosítására irányadó szabályokat, illetve a szellemi alkotások létrehozásában közreműködő kutatók jogait és kötelezettségeit. Az érintett intézményeket a jogalkotó úgy próbálta ösztönözni, hogy 2006-tól már csak azok a kutatóhelyek pályázhattak közfinanszírozású támogatásra, amelyek rendelkeztek ilyen szabályzattal.

A szabályozás célja elsődlegesen az volt, hogy az iparjogvédelmi oltalmak körébe eső találmányok vagy más műszaki-technikai megoldások bejelentése és hasznosítása a közfinanszírozású intézményeknél szabályozottan történjék, figyelembe véve a feltaláló-alkotó és az intézmény érdekeit is. A szabályzatok azonban tartalmazzanak rendelkezéseket a szerzői művekre is, és ebben a vonatkozásban e dokumentumokat az Szjt. 30. § (1) bekezdésében hivatkozott eltérő megállapodásnak kell tekinteni.

Az Szjt. tömör megfogalmazását és gyakorlati alkalmazását a kutatóhelyek esetében e szabályzatok váltják aprópénzre. Ideális esetben a szerzőknek valamilyen formanyomtatványon be kell jelenteniük a munkáltatójuknak (munkáltatói jogkört gyakorló vezetőnek, tanszékvezetőnek, intézetvezetőnek vagy a felelős dékánhelyettesnek), hogy munkaviszonyból folyó kötelezettségből kifolyólag jött létre valamilyen szerzői alkotás. Ennek, valamint a munkában közreműködő szerzőtársaknak a megnevezésére, a szerzőségi arányra, a külső forrásokra, vagy más felhasznált anyagok meghatározására egyedül a szerző képes, tehát a munkatárs kutatótól egy proaktív magatartást kell feltételezni és elvárni. A kutatás eredményeként létrejövő szerzői mű esetében elvárható, hogy a szerző tájékoztassa a munkáltatót egy esetlegesen fennálló szerződéses vagy pályázati támogatási jogviszonyról, van-e publikációs kötelezettség, illetve van-e a szerzőnek más hasznosítási javaslata.

Az egyetem jogszerzése tehát a jogszabály erejénél fogva a mű átadásával és elfogadásával létrejön, azonban érdemes döntést hozni arról, hogy valóban tudja-e, akarja-e és képes-e a megszerzett jogokat (műveket) hasznosítani. A hasznosításról való döntéskor műtípusonként eltérő szempontokat kell szem előtt tartani. *Szakirodalmi művek* esetében vizsgálni kell, hogy az írás nem tartalmaz-e szabadalmaztatható megoldást, mert akkor mindent meg kell tenni azért, hogy az írás ne kerüljön nyilvánosságra és a publikáció csak a szabadalmi bejelentést követően jelenjen meg. Elsősorban bioinformatikai *szoftverek* esetében a kifejlesztésnek és a hasznosításnak is jelentős költségvonzata van, ezért külön érdemes rendelkezni arról, milyen további díjazás illetheti a szerzőket egy esetleges sikeres hasznosítás esetén. Szoftvereknél is meg kell vizsgálni a kapcsolódó iparjogvédelmi oltalmazási lehetőségeket, különösen a védjegybejelentést (szoftver elnevezése, logója, vagy más megkülönböztető képességgel rendelkező megjelölés), a formatervezésiminta-oltalmat (grafikus felhasználói felület), vagy valamilyen hardvereszközzel való kombinálhatóság esetén a szabadalmi oltalmat. Amennyiben tehát az Egyetem nem kívánja a szerzői művet hasznosítani, akkor érdemes a szerzői vagyoni jogokat a szerzőre visszaruházni, éljen velük, ha szeretne.

III.2. Kivétel a kivétel alól: a kutatási szerződés

A szellemitulajdon-kezelési szabályzat nem csak a szolgálati jogviszony tartalmára hat ki, hanem a Ptk.-ban szabályozott sajátos típusú vállalkozási szerződés, a kutatási szerződés

---

³⁸ Régi Itv. 18. §-ának (1) bekezdése. A tudományos kutatásról, fejlesztésről és innovációról szóló 2014. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: Innovációs törvény) 33. §-a a szellemitulajdon-kezelési szabályzatokra vonatkozó rendelkezések szó szerint átvette a korábbi törvényből.

részévé is válhat. A kutatási szerződés a bevezetőben ismertetett szerzői jogi vagyoni jogok átengedésének egy speciális, nem az Sztj.-ben szabályozott esete.³⁹ A kutatási tevékenység részben gondossági kötelelem, hiszen a kutató a megrendelő érdekében végez el valamilyen tevékenységet és a szerződés szerű teljesítéshez nem szükséges, hogy a kutatás valamilyen eredménnyel járjon. De arra is van lehetőség, hogy a szerződés teljesítéséhez a megrendelő elvárjon valamiféle eredményt, legyen az adatbázis, szakirodalmi mű, kutatási jelentés, vagy valamilyen más meghatározható teljesítmény.⁴⁰

A kutatási szerződés abban is különbözik a felhasználási (kiadói) vagy munkaszerződésektől, hogy nem vonatkozik rá az írásbeli formakényszer és lényegében nem szükséges, hogy a felek között tartós jogviszony jöjjön létre. Joghatását tekintve tehát jogátruházó(átengedő) szerződésnek minősül, miközben a gyakorlati életben a rövidebb időre szóló megbízási szerződések funkcióját töltheti be, mintegy megkerülve az Sztj. 30. § (7) bekezdésében felsorolt jogviszonyokat.

IV. A hallgatók szerzői jogai

Az élettudományi kutatásokban – kisebb-nagyobb feladatokra – rendre részt vesznek egyetemi hallgatók is. A kutatást ugyan jellemzően professzoraik irányítása alatt, az egyetem eszközeivel végzik, mégsem szabad eltekinteni attól, hogy az általuk létrehozott művek (szakirodalmi műrészlet, szoftver, fényképek, stb.) szerzői jogi oltalom alatt állhatnak és azok a kész kutatási anyagban valamilyen mértékben felhasználásra kerülnek. Ugyancsak előfordul az egyetemek gyakorlatában, hogy külső cég megbízásából végeznek alap vagy alkalmazott kutatásokat, és e tevékenység során is közreműködnek hallgatók. Kérdésként merül fel tehát, hogy alkalmazható-e az Sztj. 30. §-ában foglalt speciális szabály a hallgatókra.

A korábbi felsőoktatási törvény szabályozta a hallgatói jogviszony alatt létrehozott művek tulajdonjogát.⁴¹ A régi Ftv. szerint a vagyoni jogok akkor szállnak át az egyetemre, ha az alkotások elkészítéséhez szükséges anyagi és egyéb feltételeket a felsőoktatási intézmény biztosította. Egy 2009-es AB határozat szerint a hallgató egy speciális helyzetben van, hiszen az oktató irányítása szerinti feladat elvégzésére köteles. A művek létrejöttében a hallgatók mellett mind az egyetemnek, mind az oktatóknak jelentős szerepe van, ezért az elkészült alkotások a hallgató, az oktatók és az intézmény közösen kivitelezett művének tekinthetők.⁴² Az intézmény általi vagyoni jogok megszerzése nem jelentette a dolgok korlátlan felhasználási jogát. Abban az esetben ugyanis, ha a felsőoktatási intézmény a vagyoni jogot átruházta, illetve a művet értékesítette, köteles volt ellenszolgáltatást fizetni a hallgató részére.⁴³ Ezzel ellentétben, ha a diák szabadidejében alkotott és így ért el sikereket, az így létrejövő művek felett az intézménynek semmilyen jogosultsága sem volt.

A régi Ftv.⁴⁴ korábbi rendelkezése szerint eltérő megállapodásnak számított az, ha a felsőfokú intézmény szabályzati szinten rendezte az egyetemen létrejövő szellemi alkotások jogi helyzetét. A szellemi tulajdon-kezelési szabályzatok a hallgatók mellett az oktatókra is

³⁹ Ptk. 6:253. § (3) Ha az eredmény szerzői jogi védelemben részesül vagy iparjogvédelmi oltalomban részesíthető, a kutató a védelemből eredő vagyoni jogokat köteles a megrendelőre átruházni. Ha a vagyoni jog átruházását jogszabály kizárja, a kutató a megengedett legszélesebb terjedelmű felhasználási jog engedélyezésére köteles.

⁴⁰ BH2002. 307. A kutatási szerződésnek a vállalkozási elemeket tartalmazó részében a vállalkozási szerződésre vonatkozó szabályokat, a megbízási elemeket tartalmazó részében pedig a megbízási szerződésre vonatkozó szabályokat kell alkalmazni.

⁴¹ A felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény (a továbbiakban: régi Ftv.) 48. § (2) bek.

⁴² 664/B/2009. AB Határozat 2.2. pontja

⁴³ CompLex Jogtár régi Ftv. 48. §-hoz fűzött kommentár

⁴⁴ régi Ftv. 48. § (1)-(2) bekezdései

vonatkoztak, akik a beiratkozás és/vagy tanulmányi szerződés, illetve a munkaszerződés, munkaköri leírás aláírásával azokat magukra nézve kötelezőnek ismerték el.

A 2012. szeptember 1-jétől hatályos Ftv. szakított ezzel a megközelítéssel és csupán a hallgatói munkavégzés keretében szabályozza a szellemi alkotásokhoz fűződő vagyoni jogok helyzetét.⁴⁵ E törvényi változás értelmében a hallgatót illeti az általa az egyetemi tanulmányai során létrehozott valamennyi szerzői mű (lényegében bármely szellemi alkotás) személyhez fűződő és vagyoni joga. A hallgatók esetében nem elegendő, hogy az IP szabályzatok személyi hatálya kiterjedjen rájuk, hanem azokat külön aktussal kell magukra nézve kötelezőleg elismerni. Természetesen egyedi felhasználási szerződés, a szellemitulajdonkezelési szabályzat ÁSZF-ként történő elismerése, vagy akár kutatási szerződés esetén sem lesz az egyetem a hallgató jogutóda, az intézmény legfeljebb csak felhasználási engedélyt szerezhet.

Az SZTE szellemitulajdon-kezelési szabályzata a hallgatói szerzői jogok megszerzését külön nyilatkozat beszerzésével oldja meg. A szabályzat személyi hatálya ugyanis kiterjed „az Egyetemmel hallgatói jogviszonyban álló azon személyek, különösen demonstrátor, TDK tag, kutatócsoport tagja, akik a kutatóhely, szervezeti egység megítélése szerint hallgatói jogviszonyuk keretében innovációs szempontból is számottevő szellemi alkotást (pl.: diplomamunka, TDK dolgozat, vizsgadolgozat) hoznak létre”⁴⁶ és a hallgatói jogviszonyban álló nappali tagozatos PhD hallgatókra. A innovációs szempontból számottevő szellemi alkotást létrehozó hallgatók nyilatkozatban vállalják magukra nézve kötelezőnek a szellemitulajdon-kezelési szabályzatot. Mivel a hallgatói kutatási tevékenység fontosságának megítélését a hallgató közvetlen oktatói, témavezetői tudják megítélni, ezért a nyilatkozat beszerzéséért az intézet, tanszék, vagy kutatócsoport vezetője a felelős.

V. Főbb megállapítások

Az élettudományi oktatásban és tudományos kutatásban résztvevő oktatók-kutatók az elsődleges közalkalmazotti jogviszonyuk (munkaviszonyuk) mellett jellemzően több munkaköri feladatukba részint tartozó, részint nem tartozó időszakai vagy rendszeres megbízással rendelkeznek saját anyaintézményükkel. Ugyanezen kutatók más felsőoktatási intézménnyel, kutatóintézettel vagy gazdasági társasággal is állhatnak oktatási-kutatási tevékenységre irányuló szerződéses kapcsolatban. Ha abból a feltevésből indulunk ki, hogy az élettudományi kutatók szakterülete specializált, többes jogviszony fennállása esetén nehézségekbe ütközhet a kutatás során létrejövő és számtalan műtípusba tartozó művek jogi sorsának meghatározása. Ugyan az Szjt. szerint a szerző az, aki a művet létrehozta, az egyes szerződések, és a szerződések révén a kutatók jogviszonyának részévé váló szellemitulajdonkezelési szabályzatok és más belső szabályzatok kihathatnak a vagyoni jogok sorsára.

---

⁴⁵ Ftv. 44. §

⁴⁶ SZTE szellemitulajdonkezelési szabályzat Szabályzat 1. §

Az oktató-kutatókra vonatkozó szolgálati és megbízási jogviszonyok

Ugyan a jogszabályok és más egyetemi belső szabályzatok előírják a létrejövő szerzői művek bejelentési kötelezettségét, vagy nem munkavállalók esetében az alávétési nyilatkozatok beszerzését, a tanulmányban ismertetett jogesetektől arra lehet következtetni, hogy a munkáltatók egy része jellemzően nem készíti el a munkavállalók munkaköri leírását, megelégednek egy nagyon általános munkakör vagy pozíció (stúdióvezető, tanár, szakértő) megnevezésével. A gyakorlatban azonban a munkavállalók szélesebb körű feladatot látnak el, sőt, akár az eleinte csak időszakosan elvégzett tevékenység válik idővel a fő munkakörrel, ezt a munkakör (és ezáltal munkaviszony) módosulást azonban a felek nem vezetik át a dokumentumokban.

A többes jogviszony megítélését az is megnehezíti, hogy több egyetem régen frissítette a szellemi tulajdon-kezelési szabályzatát, és ezért bent maradt az egyetem hallgatók utáni jogszerzése is. Ekkor a szabályzat ellentétes az Sztj.-vel, és külön nyilatkozat esetében a szabályzat nem értelmezhető ÁSZF-ként.

Nem segíti elő a napi gyakorlatot, hogy az NKE-hez hasonló eltérő törvényi szabályozás kivételkezelést tesz szükségessé, a tanszékek, intézetek vagy kutatócsoport vezetői nem tudnak figyelemmel lenni az egyes oktatók jellemzően nem publikus jogviszonyára. Ez megnehezítheti az egyetemek közti vagy konzorciumi együttműködést. Az elemzett jogesetek arra is rávilágítanak, hogy a szerzői jogokat célszerű a fennálló jogviszony alatt rendezni, amíg a felek együttműködési hajlandósága erősebb. Sem az oktatóknak sem az egyetemnek nem elegendő a szokásra hagyatkozni, érdemes a bejelentési-engedélyezési eljárásokat élettel megtölteni, szükség esetén a felettesek támogatását kérni. Ha a felek között a viszony megromlik és a végén a jogviszony megszüntetésére kerül sor, a jogsérelmet érző fél hosszas jogvitával akadályozhatja egy sikeres kutatás hasznosítását.